

PODZIAŁ MAJĄTKU WSPÓLNEGO Z ROZLICZENIEM PRAW SPÓŁKOWYCH I KREDYTÓW FRANKOWYCH

REGULACJE DOTYCZĄCE MAŁŻONKÓW,
KONKUBENTÓW I PARTNERÓW
ZWIĄZKÓW JEDNOPŁCIOWYCH

Praktyka sądowa, notarialna
i wieczystoksięgowa

Helena Ciepla, Mirosława Pytlewska

EDYTOWALNE WZORY DOSTĘPNE
NA STRONIE INTERNETOWEJ

BIBLIOTEKA SĄDOWA

PODZIAŁ MAJĄTKU WSPÓLNEGO Z ROZLICZENIEM PRAW SPÓŁKOWYCH I KREDYTÓW FRANKOWYCH

REGULACJE DOTYCZĄCE MAŁŻONKÓW,
KONKUBENTÓW I PARTNERÓW
ZWIĄZKÓW JEDNOPŁCIOWYCH

Praktyka sądowa, notarialna
i wieczystoksięgowa

Helena Ciepla, Mirosława Pytlewska

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 stycznia 2022 r.

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
JustLuk

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8246-768-0

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wprowadzenie	13
Rozdział 1	
Wspólność ustawowa jako wspólność bezudziałowa	17
1.1. Uwagi ogólne	17
1.1.1. Pojęcie majątku wspólnego i jego składniki	18
1.1.2. Wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej każdego z małżonków	22
1.1.3. Dochody z majątku wspólnego i z majątku osobistego każdego z małżonków	23
1.1.3.1. Prawo własności nieruchomości	29
1.1.3.2. Spółdzielcze prawo do lokalu jako majątek wspólny	32
1.1.3.3. Znaczenie wpisów spółdzielczych własnościowych praw do lokali w księgach wieczystych dla ich objęcia wspólnością	35
1.1.4. Posiadanie	45
1.1.5. Wierzytelności	47
1.1.6. Ekspektatywa	50
1.1.6.1. Uwagi ogólne	50
1.1.6.2. Wzór umowy nabycia ekspektatywy odrębnej własności lokalu	56
1.1.7. Zasiedzenie	60
1.1.7.1. Przedmiot zasiedzenia	60
1.1.7.2. Stwierdzenie zasiedzenia	61
1.1.7.3. Skutki zasiedzenia dla majątku wspólnego małżonków	62
1.1.7.4. Wzór postanowienia stwierdzającego zasiedzenie	64
1.1.8. Roszczenie z prawa zabudowy cudzego gruntu (art. 231 k.c.) przez małżonków a podział majątku wspólnego	76
1.1.8.1. Przesłanki roszczenia z art. 231 § 1 k.c.	77
1.1.8.2. Wzór pozwu i umowy na podstawie art. 231 k.c.	82

1.1.9. Przynależność praw spółkowych do majątków małżonków	87
1.1.9.1. Uwagi ogólne	87
1.1.9.2. Akcje i udziały w spółkach kapitałowych	91
1.1.9.3. Wkład w spółce cywilnej pokryty z majątku osobistego małżonka i z majątku wspólnego	92
1.1.9.4. Wkład w spółkach osobowych prawa handlowego (jawnej, partnerskiej i komandytowej) pokryty z majątku osobistego małżonka i z majątku wspólnego	105
1.2. Kredyt frankowy jako składnik majątku wspólnego	110
1.2.1. Uwagi ogólne	110
1.2.2. Zawarcie umowy o tzw. kredyt frankowy indeksowany bądź denominowany	111
1.2.3. Małżonkowie jako kredytobiorcy	112
1.2.4. Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania wynikające z umowy kredytu frankowego	117
1.2.4.1. Uwagi wprowadzające	117
1.2.4.2. Ograniczenie wierzycieli wynikające z charakteru wspólności łącznej	125
1.3. Śmierć osoby fizycznej (kredytobiorcy) a wymagalność wierzytelności banku	125
1.3.1. Uwagi wprowadzające	125
1.3.2. Odpowiedzialność małżonka spadkodawcy	129

Rozdział 2

Ustanie wspólności majątkowej	130
2.1. Uwagi ogólne	130
2.2. Przyczyny ustania wspólności majątkowej	130
2.3. Przekształcenie wspólności majątkowej we współwłasność ułamkową jako skutek prawny ustania tej wspólności	132
2.4. Zasada równych udziałów w majątku wspólnym	133
2.5. Żądanie ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym	134
2.6. Postępowanie w sprawie ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym	136
2.7. Skutki prawne ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym	139

Rozdział 3

Przedmiot podziału	142
3.1. Uwagi ogólne	142
3.2. Ustalenie składników majątku wspólnego	143
3.3. Ustalenie wartości poszczególnych składników majątku wspólnego	148
3.4. Ustalenie wartości nieruchomości obciążonej hipoteką	149
3.5. Ustalenie wartości udziałów i akcji w spółkach nabytych z majątku wspólnego	155

Rozdział 4

Tryby i sposoby podziału majątku wspólnego	159
4.1. Uwagi ogólne	159
4.1.1. Podział umowny	161
4.1.2. Wzór umowy o podział majątku wspólnego poprzez zniesienie współwłasności nieruchomości	163
4.2. Podział sądowy	166
4.2.1. Właściwość sądu	166
4.2.2. Uczestnicy postępowania o podział majątku	168
4.3. Sposoby podziału majątku wspólnego	174
4.3.1. Podział fizyczny	174
4.3.2. Podział majątku małżonków poprzez ustanowienie odrębnej własności lokali	178
4.3.3. Przyznanie majątku stosownie do okoliczności jednemu ze współmałżonków (byłych małżonków) z obowiązkiem spłaty drugiego	185
4.3.4. Sprzedaż majątku wspólnego stosownie do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego	186
4.3.5. Spłaty i dopłaty	187
4.4. Wzór wniosku o podział majątku wspólnego	190
4.4.1. Wzór postanowienia o podziale majątku przez zarządzenie sprzedaży	192
4.4.2. Wzór postanowienia o podziale majątku wspólnego przez przyznanie wszystkich składników majątkowych jednemu z małżonków	193
4.4.3. Wzór postanowienia o podziale majątku wspólnego przez przyznanie wszystkich składników majątkowych obojgu małżonkom	194
4.4.4. Wzór postanowienia częściowego	196
4.5. Rozliczenie budowy małżonków na gruncie stanowiącym majątek osobisty jednego z małżonków	199
4.6. Rozliczenie majątku wspólnego małżonków, w skład którego wchodzi udziały i akcje w spółkach: cywilnych, jawnych, z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjnych	201
4.7. Rozliczenie majątku wspólnego małżonków, w skład którego wchodzi niespłacony kredyt frankowy przy ważnej umowie kredytu, bądź roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia wobec banku jako kredytodawcy w razie nieważności umowy kredytu frankowego	206
4.8. Rozliczenie majątku wspólnego małżonków w przypadku zakupu przedmiotów majątkowych z majątku wspólnego po ustaniu wspólności ustawowej	208
4.9. Sprawy podlegające rozpoznaniu w postępowaniu o podział majątku	210
4.9.1. Uwagi wprowadzające	210
4.9.2. Rozliczenie wydatków i nakładów	211

4.10. Skutki prawne zakończenia postępowania o podział majątku wspólnego ...	215
4.11. Wpis uzyskanych praw w wyniku podziału majątku wspólnego i rozliczenia związków pozamałżeńskich do księgi wieczystej	218
4.12. Podstawy wpisów do ksiąg wieczystych praw objętych wspólnością ustawową i stanowiących majątki osobiste	222
4.12.1. Uwagi ogólne	222
4.12.2. Umowy cywilnoprawne	224
4.12.3. Orzeczenia sądowe	224
4.13. Wpływ postępowania o podział majątku wspólnego na inne sprawy majątkowe między małżonkami (byłymi małżonkami)	224
4.14. Zasady orzekania o kosztach postępowania w sprawach o podział majątku wspólnego	228

Rozdział 5

Rozliczenie konkubentów	230
5.1. Uwagi ogólne	230
5.1.1. Charakterystyka instytucji konkubinatu	230
5.1.2. Podstawy materialnoprawne do rozliczenia byłych konkubentów ...	233
5.1.2.1. Uwagi wstępne	233
5.1.2.2. Prawo współwłasności	234
5.1.2.3. Spółka cywilna	235
5.1.2.4. Umowa zlecenia	241
5.1.2.5. Umowa darowizny	242
5.1.2.6. Stosunek pracy	244
5.1.2.7. Bezpodstawne wzbogacenie	245
5.2. Konkubenci a osoba bliska	251

Rozdział 6

Związki partnerskie jednopłciowe	254
6.1. Uwagi ogólne	254
6.2. Związki quasi-małżeńskie	256
6.3. Rozliczenie związków partnerskich jednopłciowych	259

Akty prawne	265
Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (wyciąg)	267
Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (wyciąg)	284
Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (wyciąg)	289
Ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (wyciąg)	293
Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (wyciąg)	294
Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (wyciąg)	299
Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (wyciąg)	302

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (wyciąg)	306
Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (wyciąg)	308
Literatura	313

WPROWADZENIE

We współczesnym świecie sfera stosunków majątkowych małżonków (byłych małżonków) nabiera coraz większego znaczenia. Wynika to nie tylko z podejmowania przez nich samych w coraz szerszym zakresie działalności gospodarczej, lecz także z nawiązywania przez osoby trzecie stosunków prawnych z małżonkami.

Globalizacja determinuje szybki proces, szczególnie w innych krajach niż Polska, w kierunku uznania prawnego związków osób tej samej płci. Również w wielu krajach Unii Europejskiej można sformalizować faktyczny związek bez zawierania małżeństwa jako związek partnerski, przy czym możliwe jest to zarówno pomiędzy osobami różnej, jak i tej samej płci. Proces instytucjonalizacji związków partnerskich zaczął się szybko rozwijać w Europie od czasu wyroku z 24.06.2010 r., Schalk i Kopf przeciwko Austrii¹, w związku z kwestią uznania prawnego par tej samej płci.

Wszystkie te procesy społeczne wymuszają modyfikacje prawa mające na celu dostosowanie stanu prawnego do tych zmian. Obrazuje to skalę zjawiska i ma znaczenie nie tylko jurydyczne, lecz także społeczne, a sprawy takie trafiają na wokandy sądowe.

Dzięki formalizacji dwoje ludzi żyjących ze sobą jako para może zarejestrować swój związek we właściwym urzędzie w kraju zamieszkania. Rodzi to różne konsekwencje prawne w zależności od szczegółowych przepisów obowiązujących w danym państwie, przy czym w kontekście zakresu tematycznego niniejszej monografii istotne znaczenie mają regulacje dotyczące ustroju majątkowego dla osób żyjących w związkach małżeńskich, partnerskich, w tym jednopłciowych, zwłaszcza w przypadkach ich ustania oraz konieczności rozliczeń majątkowych.

Relacje międzyludzkie oparte na związkach partnerskich są faktem, zaś ich instytucjonalizacja nadaje im wymiar normatywny, wskutek czego poddawane są określonemu reżimowi prawnemu dostosowanemu do ich charakteru. W konsekwencji

---

¹ Wyrok ETPC z 24.06.2010 r., 30141/04, Schalk i Kopf przeciwko Austrii, LEX nr 584459.

regulacja prawna związków partnerskich generuje prawa i obowiązki partnerów takich związków².

W przypadku osób pozostających w zarejestrowanych związkach partnerskich (różno- i jednopłciowych) przysługujące im uprawnienia dotyczące ustroju majątkowego nie są takie same we wszystkich krajach UE. Prawa, jakie wynikają z pozostawania w takim związku w jednym kraju, bardzo różnią się od tych obowiązujących w innym, przy czym są także kraje (wśród nich Polska) nieprzewidujące w ogóle możliwości rejestracji związków partnerskich.

Należy podkreślić, że zarejestrowany związek partnerski jest wzorowany na instytucji małżeństwa, a gwarantując ochronę prawną osób formalizujących wzajemne relacje, pełni funkcję zbliżoną do małżeństwa. Jeżeli zaś nastąpi instytucjonalizacja związków partnerskich, czyli prawne ich uregulowanie, wówczas takim związkom nadawany jest wymiar publiczny.

Przy rozliczaniu majątków po rozpadzie związków małżeńskich i quasi-małżeńskich istotną rolę odgrywają wzajemne zobowiązania.

Ponadto Polacy w latach 2004–2008 zawarli ponad 700 000 umów kredytów frankowych, w tym przeważnie małżonkowie, a ponad 4% frankowiczów dochodzi swoich praw przeciwko bankom na drodze sądowej i odwrotnie. Powoduje to często skomplikowane problemy w rozliczeniach pod względem prawnym.

Poza tym zachodzą zmiany charakteru relacji między małżonkami spowodowane coraz większą liczbą rozwodów, a problematyka dotycząca podziału majątku po ustaniu małżeństwa staje się coraz powszechniejsza. Następuje coraz szybszy rozwój alternatywnych form życia rodzinnego i upowszechnienie się kohabitacji, czyli związków nieformalnych.

Wszystko to uzasadnia potrzebę opracowania monografii, która nie jest klasycznym komentarzem do przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, lecz komentarzem w sprawach o podział majątku wspólnego, dotyczących zarówno małżonków, jak i konkubentów oraz partnerów byłych związków jednopłciowych.

Przepisy są omawiane tylko w zakresie potrzebnym do rozstrzygnięcia konkretnych spraw.

---

² Zob. E. Łętowska, J. Woleński, *Instytucjonalizacja związków partnerskich a Konstytucja RP z 1997 r.*, PiP 2013/6, s. 15–40.

Celem monografii jest praktyczna pomoc w dokonywaniu podziału majątku, w tym z zawartymi przez małżonków kredytami frankowymi i nabytymi udziałami w spółkach.

Zostały w niej zamieszczone wzory wniosków, orzeczeń i umów z przedmiotowego zakresu, wykorzystano materiały orzecznicze oraz poglądy doktryny. Monografia jest przeznaczona przede wszystkim dla praktyków, sędziów, adwokatów, radców prawnych, asystentów sędziów oraz aplikantów wszystkich zawodów prawniczych.

Rozdział 1

WSPÓLNOŚĆ USTAWOWA JAKO WSPÓLNOŚĆ BEZUDZIAŁOWA

1.1. Uwagi ogólne

System polskiego prawa rodzinnego przewiduje ustrój wspólności ustawowej jako podstawowy w stosunkach majątkowych małżeńskich. Podmiotami wspólności ustawowej mogą być tylko małżonkowie. Inna osoba ani w wyniku zawarcia umowy, ani w inny sposób nie może wstąpić w prawa małżonka wynikające z tej wspólności.

Wspólność ustawowa jest ściśle związana z małżeństwem, stanowi współwłasność łączną (art. 196 § 1 k.c.), obejmuje tylko aktywa i nie rozciąga się na zobowiązania obciążające majątek wspólny.

Ustrój wspólności ustawowej nie jest jednak ustrojem przymusowym, gdyż stosownie do art. 47 § 1 k.r.o. małżonkowie mogą przez umowę majątkową małżeńską, zawartą w formie aktu notarialnego, wspólność tę rozszerzyć, ograniczyć ją albo ustanowić rozdzielność majątkową lub też – od 20.01.2005 r. – przyjąć rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków (art. 51² k.r.o.).

W czasie trwania wspólności ustawowej żaden z małżonków nie może żądać podziału majątku dorobkowego ani w drodze umowy, ani przez sąd.

Nie jest również co do zasady możliwe zbywanie prawa do majątku wspólnego na rzecz drugiego małżonka, jako prowadzące w istocie do zniesienia wspólności ustawowej. Wspólność ustawowa charakteryzuje się tym, że w czasie jej trwania małżonkowie nie mogą żądać podziału majątku objętego wspólnością¹.

---

¹ Z.K. Nowakowski [w:] *System prawa cywilnego*, t. 2, *Prawo własności i inne prawa rzeczowe*, red. J. Ignatowicz, Ossolineum 1977, s. 387; postanowienie SN z 6.06.1975 r., III CRN 134/75, OSNC 1976/6, poz. 136; K. Pietrzykowski [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020, s. 316 i n.

Zgodnie z art. 49 § 1 k.r.o. nie można przez umowę majątkową małżeńską rozszerzyć wspólności na przedmioty i prawa wymienione w tym przepisie.

1.1.1. Pojęcie majątku wspólnego i jego składniki

Do czasu wejścia w życie nowelizacji Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, wprowadzonej ustawą z 17.06.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw², tj. do 20.01.2005 r., przepisy tego kodeksu nie zawierały ustawowej definicji pojęcia majątku wspólnego. Ustawową definicję tego majątku wprowadziła powołana nowelizacja w art. 31 § 1 k.r.o., według którego wspólność ustawowa powstaje z chwilą zawarcia małżeństwa. Majątek wspólny obejmuje przedmioty majątkowe nabyte przez oboje małżonków lub przez jednego z nich w czasie trwania tej wspólności, i to niezależnie od sposobu ich nabycia. Nie ma więc znaczenia, czy jest to nabycie pierwotne, czy pochodne, co oznacza, że niezależnie od tego, czy nastąpiło ono w drodze czynności prawnej, z mocy samego prawa, na podstawie decyzji administracyjnej lub orzeczenia sądowego, czy na skutek innego zdarzenia, z którym ustawa wiąże nabycie prawa, zawsze stanowi majątek wspólny.

Od 20.01.2005 r. małżonków może zatem obowiązywać:

- 1) ustrój wspólności ustawowej (art. 31 § 1 k.r.o.);
- 2) ustrój umownej wspólności majątkowej (art. 47 § 1 k.r.o.);
- 3) ustrój rozdzielności majątkowej, która powstaje w razie umownego wyłączenia wspólności albo ustanowienia przez sąd rozdzielności majątkowej (art. 51 k.r.o.);
- 4) ustrój rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków (art. 51² k.r.o.).

Wyliczenie składników majątku wspólnego zawiera art. 31 § 2 k.r.o., przy czym jest to wyliczenie przykładowe, co wynika ze zwrotu „w szczególności”. O zaliczeniu danego przedmiotu majątkowego do majątku wspólnego małżonków decyduje moment jego definitywnego nabycia przez oboje małżonków lub przez jednego z nich w czasie trwania wspólności ustawowej, a nie złożone przez nich oświadczenia, że nabywany przedmiot wchodzi w skład określonej masy majątkowej, przy czym czas trwania wspólności nie musi się pokrywać z czasem trwania małżeństwa. Samo takie oświadczenie – w razie pozostawania małżonków w ustroju małżeńskiej wspólności ustawowej – nie może stanowczo wyłączać skutków wynikających z przepisów art. 31–34 k.r.o.³ O przynależności konkretnego przedmiotu majątkowego do majątku wspólnego albo osobistego nie może zatem przesądzać ocena przez sąd przesłanek sposobu wyrażania woli osoby dokonującej czynności prawnej (art. 60 k.c.) ani przesłanek tłumaczenia oświadczeń woli oraz badania zgodnego zamiaru stron

² Dz.U. Nr 162, poz. 1691.

³ Postanowienie SN z 2.03.2012 r., II CSK 363/11, LEX nr 1211142.

i celu umowy (art. 65 § 1 i 2 k.c.)⁴. Sąd może jednak przyjąć, że konkretny przedmiot wchodzi w skład majątku wspólnego, jeśli nawet uczestnicy postępowania zgodnie twierdzą, że stanowi on majątek osobisty jednego z nich, czy odwrotnie.

Jeśli więc np. małżonek oświadczy w umowie zawieranej w formie aktu notarialnego, że nabywa nieruchomości z majątku osobistego, a faktycznie pozostaje w ustroju wspólności ustawowej i nabywa z majątku wspólnego, to notariusz ma obowiązek zgodnie z art. 81 pr. not. pouczyć go, że oświadczenie to nie ma znaczenia prawnego, po czym spisać umowę i teleinformatycznie przesłać wniosek do sądu wieczystoksięgowego, a w ślad za nim umowę tę jako podstawę wpisu niesporządzoną w postaci elektronicznej (art. 626⁴ § 3 k.p.c.). Sąd dokona wpisu prawa własności na rzecz tego małżonka jako wyłącznego właściciela. Nie oznacza to jednak, że ta nieruchomość stanowi majątek osobisty tego małżonka, wpis do księgi wieczystej ma bowiem tylko charakter deklaratoryjny.

Pojęcie majątku wspólnego jest nierozdzielnie związane z istnieniem zarówno węzła wspólności majątkowej o charakterze łącznym – gdy trwa wspólność ustawowa, jak i o charakterze ułamkowym – od chwili ustania wspólności ustawowej i przekształcenia jej we wspólność ułamkową.

Pojęciem majątku wspólnego można posługiwać się tylko do czasu zniesienia wspólności ułamkowej orzeczeniem sądu bądź umową zawartą między małżonkami. Dopiero z chwilą dokonania umownego bądź sądowego podziału majątku wspólnego, tj. zniesienia stosunku współwłasności, przestaje istnieć majątek wspólny obejmujący przedmioty nabyte przez małżonków od chwili powstania do chwili ustania wspólności ustawowej.

W przypadku pozostawania małżonków w ustroju wspólności majątkowej o tym, co stanowi dorobek małżonków, a co ich majątek osobisty (przed powołaną nowelizacją majątek odrębny), rozstrzygały przepisy art. 31–34 k.r.o., jeżeli ich stosowanie nie zostało wyłączone małżeńską umową majątkową (art. 47 § 1 k.r.o.), a od 20.01.2005 r. – art. 31, 33–34 k.r.o.

Zgodnie z obowiązującym systemem prawa rodzinnego przyjmującym jako zasadę reżim ustawowej wspólności majątkowej można skonstruować domniemanie faktyczne (art. 231 k.p.c.), że określone rzeczy w transakcji dokonywanej tylko przez jednego z małżonków zostały nabyte z majątku wspólnego w interesie (na rzecz) ustawowej majątkowej wspólności małżeńskiej. Natomiast nabycie określonej rzeczy z majątku osobistego małżonka musi wynikać wyraźnie nie tylko z oświadczenia współmałżonka, lecz także – i to przede wszystkim – z całokształtu okoliczności

⁴ Zob. postanowienie SN z 18.01.2008 r., V CSK 355/07, LEX nr 371389.

istotnych prawnie z punktu widzenia przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego⁵.

Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntował się pogląd, zgodnie z którym art. 32 § 1 k.r.o., będący odpowiednikiem obecnie obowiązującego art. 31 k.r.o., stwarzał domniemanie przynależności do majątku dorobkowego (obecnie osobistego) przedmiotów majątkowych nabytych w czasie trwania wspólności ustawowej przez oboje małżonków lub przez jednego z nich, zaś przynależność określonych przedmiotów do majątku osobistego (dawniej odrębnego) obowiązany jest udowodnić zainteresowany tym małżonek⁶. Jednocześnie jednak wskazuje się, że domniemanie powyższe można obalić przez wykazanie, iż nabycie przedmiotu majątkowego nastąpiło ze środków finansowych stanowiących majątek osobisty (dawniej odrębny). Także w piśmiennictwie przyjmuje się, że prawo własności nabyte w czasie trwania wspólności majątkowej z reguły wchodzi do majątku wspólnego niezależnie od tego, czy zostało nabyte przez jedno z małżonków, czy przez oboje. Bez znaczenia jest przy tym, czy środki przeznaczone na nabycie własności pochodziły z majątku wspólnego, czy też z majątku osobistego (odrębnego), chyba że nabycie nastąpiło w drodze tzw. surrogacji rozumianej jako zastąpienie przedmiotu wchodzącego w skład majątku osobistego (odrębnego) innym przedmiotem nabytym w zamian za pierwszy.

W razie sporu między małżonkami co do tego, czy dany przedmiot majątkowy wchodzi w skład majątku wspólnego, czy też w skład majątku osobistego jednego z małżonków, każdy z nich może w czasie trwania wspólności ustawowej, w drodze powództwa wytoczonego przeciwko drugiemu małżonkowi na podstawie art. 189 k.p.c., żądać ustalenia, że przedmiot ten stanowi składnik majątku wspólnego bądź osobistego jednego z małżonków⁷. Jednakże jeśli przedmiotem tym jest nieruchomości należąca do majątku wspólnego, lecz w prowadzonej dla tej nieruchomości księdze wieczystej jest wpisany jako właściciel jeden z małżonków, drugi z nich może wytoczyć przeciwko małżonkowi wpisanemu do księgi wieczystej powództwo na podstawie art. 10 u.k.w.h., o czym szerzej w podrozdziale 1.1.3.1.

W praktyce często zdarza się, że w trakcie trwania małżeńskiej wspólności ustawowej małżonkowie nabywają przedmioty majątkowe wspólnie albo tylko jeden z nich w części za środki pochodzące z majątku wspólnego, a w części z majątku osobistego któregoś z małżonków. W kwestii statusu rzeczy nabytych w takiej sytuacji w orzecznictwie brak było jednolitości stanowisk. Według jednego z nich tak nabyty

⁵ Zob. wyrok SN z 17.05.1985 r., III CRN 119/85, OSP 1986/9–10, poz. 185, z glosami Z. Gawlika, OSP 1986/9–10, poz. 185, i M. Goettela, OSP 1988/5, poz. 131, s. 248, oraz wyrok SN z 9.01.2001 r., II CKN 1194/00, LEX nr 52375.

⁶ Zob. m.in. wyroki SN: z 11.09.1998 r., I CKN 830/97, LEX nr 1225069; z 29.06.2004 r., II CK 397/03, LEX nr 174133; z 16.04.2003 r., II CKN 1409/00, OSNC 2004/7–8, poz. 113; z 30.06.2004 r., IV CK 513/03, LEX nr 183715; postanowienie SN z 6.02.2003 r., IV CKN 1721/00, LEX nr 78276.

⁷ Wyrok SN z 20.08.1998 r., III CKN 332/98, LEX nr 564806.

przedmiot, w braku odmiennej umowy małżonków, stawał się w całości składnikiem majątku wspólnego, niezależnie od tego, w jakiej części nabycie pokryto środkami wspólnymi, a do majątku osobistego wchodziło rozzczenie o zwrot nakładu czy wydatku⁸. Odmienne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w powołanych orzeczeniach⁹, stwierdzając, że o zaliczeniu nabywanego przedmiotu do majątku wspólnego lub osobistego powinno decydować porównanie wielkości środków użytych z każdego z tych majątków na pokrycie ceny. W konsekwencji nabyty przedmiot należy zaliczyć do tego z majątków, z którego pochodzi podstawowa część środków. Jeżeli środki z drugiego majątku są nieznaczące, stanowią nakład rozliczany zgodnie z art. 45 k.r.o. Jeżeli natomiast wskazane kryterium nie może znaleźć zastosowania ze względu na brak daleko idącej różnicy między zaangażowanymi środkami, to – w braku odmiennej woli małżonków – nabyty przedmiot wchodzi do każdego z majątków w częściach ułamkowych, proporcjonalnych do wysokości zaangażowanych środków. Trzecie stanowisko przyjmowało, że jeżeli nic innego nie wynika z treści czynności prawnej, nabyty przedmiot należy proporcjonalnie do wartości użytych dla jego uzyskania środków z majątku osobistego i z majątku wspólnego, w odpowiedniej ułamkowej części¹⁰, podkreślając, że uwzględnia ono wolę małżonków dokonujących określonej czynności.

Przedstawioną rozbieżność stanowisk ujednoliciła uchwała SN z 19.10.2018 r., III CZP 45/18, OSNC 2019/7–8, poz. 76, stwierdzająca, że rzecz nabyta w trakcie trwania małżeństwa, w którym obowiązuje ustawowa wspólność majątkowa, w części ze środków pochodzących z majątku osobistego jednego z małżonków, a w części z ich majątku wspólnego, wchodzi do majątku osobistego małżonka i do majątku wspólnego małżonków w udziałach odpowiadających stosunkowi środków przeznaczonych z tych majątków na jej nabycie, chyba że świadczenie z majątku osobistego lub majątku wspólnego przekazane na nabycie rzeczy miało charakter nakładu, odpowiednio, na majątek wspólny lub osobisty.

Sąd Najwyższy w powołanej uchwale podzielił stanowisko trzecie, uznając je za prawidłowe pod względem dogmatycznym. Oznacza to, że nabyty przedmiot należy proporcjonalnie do wartości użytych dla jego uzyskania środków z majątku osobistego i z majątku wspólnego, w odpowiedniej ułamkowej części. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy zaakcentował, że wspólność ustawowa między małżonkami nie pozbawia ich jednak zdolności do dokonywania rozporządzeń poszczególnymi przedmiotami należącymi do ich majątku wspólnego na korzyść ich majątków osobistych jak i przedmiotami należącymi do ich majątków osobistych na korzyść ich majątku wspólnego. Dokonanie tego rodzaju rozporządzeń wymaga jednak złożenia przez

⁸ Uchwała SN z 13.11.1962 r., III CO 2/62, OSNC 1963/10, poz. 217; wyrok SN z 17.05.1985 r., III CRN 119/85; postanowienie SN z 5.12.2014 r., III CSK 87/14, LEX nr 1651015.

⁹ Postanowienie SN z 10.04.2013 r., IV CSK 521/12, LEX nr 1331353; wyrok SN z 6.04.2016 r., IV CSK 385/15, LEX nr 2041907.

¹⁰ Postanowienie SN z 3.02.2016 r., V CSK 323/15, LEX nr 2020483.

Książka jako jedyna w sposób kompleksowy przedstawia od strony praktycznej problematykę podziału majątku po upadku każdego rodzaju związku: małżeństwa, konkubinatu, a także związku jednopłciowego. Nie jest to więc komentarz do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, lecz w sprawach o podział majątku wspólnego – przepisy są zatem omawiane tylko w zakresie potrzebnym do rozstrzygnięcia konkretnych problemów.

Celem opracowania jest praktyczna pomoc w dokonywaniu podziału majątku, w tym z zaciągniętymi przez byłych małżonków czy partnerów kredytami frankowymi zabezpieczonymi hipoteką lub nabytymi udziałami w spółkach osobowych czy kapitałowych. Omówiono także dorobek judykatury oraz poglądy doktryny w omawianej dziedzinie.

Publikacja zawiera wzory pism dostępne w wersji elektronicznej do pobrania ze strony www.podzial-majatku-malzonkow-wzory.wolterskluwer.pl po wpisaniu zamieszczonego w książce kodu aktywacyjnego. Wzory można modyfikować i dostosowywać do indywidualnych potrzeb.

Opracowanie jest przeznaczone przede wszystkim dla praktyków: sędziów, adwokatów, radców prawnych, notariuszy, komorników, asystentów sędziów oraz aplikantów wszystkich zawodów prawniczych. Zainteresuje również analityków bankowych i specjalistów do spraw nieruchomości zabezpieczonych hipotecznie.

Helena Cieplą – doktor nauk prawnych, sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku, wykładowca Uczelni Łazarskiego w Warszawie; autorka i współautorka cenionych komentarzy do Kodeksu cywilnego, Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz przepisów o księgach wieczystych i hipotece, a także wielu innych publikacji z tego zakresu.

Mirosława Pytlewska – doktor nauk prawnych; starszy referendarz sądowy, od 20 lat orzeka w wydziale wieczystosięgowym; autorka wielu publikacji naukowych z zakresu prawa spółdzielczego, mieszkalnictwa, nieruchomości oraz roli ksiąg wieczystych; prowadzi działalność dydaktyczno-naukową w instytucjach oraz na uczelniach wyższych.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL

WWW.PROFINFO.PL

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

